

Slopad jämställdhetsbonus

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför.

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02)

En kort handledning för dem som ska svara på remiss. Häftet är gratis och kan laddas ner
som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Omslag: Regeringskansliets standard.

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2015.

ISBN 978-91-38-24379-4

ISSN 0284-6012

Innehåll

1	Sammanfattning.....	3
2	Författningsförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	6
2.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	7
3	Slopad jämställdhetsbonus.....	9
3.1	Bakgrund	9
3.2	Nuvarande bestämmelser	9
3.3	Föräldraledigheten ojämnt fördelad	10
3.4	Jämställdhetsbonusen avskaffas	17
3.5	Följdändringar i annan lagstiftning.....	19
3.6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	20
4	Konsekvenser.....	23
4.1	Konsekvenser för enskilda	23
4.2	Ekonomiska konsekvenser	24
4.3	Konsekvenser för myndigheter och domstolar.....	25
5	Författningskommentar	27

5.1	Förslaget till lag om upphävande av lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.....	27
5.2	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	27
5.3	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	28

1 Sammanfattning

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2016 avsikten att återkomma till riksdagen med lagförslag om att avskaffa jämställdhetsbonusen. Jämställdhetsbonusen har inte haft avsedd effekt på fördelningen av föräldrapenning mellan föräldrarna och bör därför slopas.

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har utarbetat ett förslag om att upphäva lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus, vilket redovisas i denna promemoria. Förslaget innebär att bonusdagar som uppkommer efter den 31 december 2016 inte kan ge jämställdhetsbonus.

Ett upphävande av lagen medför att följdändringar bör göras i inkomstskattelagen (1999:1229) samt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus

Härigenom föreskrivs att lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus ska upphöra att gälla vid utgången av december 2016.

Den upphävda lagen gäller fortfarande i fråga om jämställdhetsbonus som avser tid före den 1 januari 2017.

2.2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 32 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2014/15:147 Föreslagen lydelse

11kap.

32 §¹

Särskilt pensionstillägg enligt 73 kap. socialförsäkringsbalken ska inte tas upp.

Jämställdhetsbonus enligt lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus ska inte tas upp.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om jämställdhetsbonus som har lämnats enligt den upphävda lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.

¹Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

1 §¹

Sekretess gäller hos Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och domstol för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende enligt lagstiftningen om

1. allmän försäkring,
2. allmän pension,
3. arbetsskadeförsäkring,
4. handikappersättning och vårdbidrag,
5. statligt tandvårdsstöd,
6. läkarvårdsersättning,
7. ersättning för fysioterapi,
8. jämställdhetsbonus,
9. annan ekonomisk förmån för enskild, eller
10. särskild sjukförsäkringsavgift.

Motsvarande sekretess gäller hos en annan myndighet som har till uppgift att handlägga ärenden enligt den lagstiftning om anges i första stycket. För en myndighet som anges i 14 § gäller dock bestämmelserna där.

Sekretess gäller hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten även i verksamhet som avser registrering av enskilda för uppgift om en enskilds personliga förhållanden som myndigheten fått från Migrationsverket, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Första och andra styckena gäller inte om annat följer av 3 §.

¹ Senaste lydelse 2013:1148.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i ärenden enligt den upphävda lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.

3 Slopad jämställdhetsbonus

3.1 Bakgrund

Förslagen i denna promemoria har utarbetats av en arbetsgrupp inom Socialdepartementet och innebär i huvudsak en återgång till tidigare gällande regler innan jämställdhetsbonusen infördes.

3.2 Nuvarande bestämmelser

Jämställdhetsbonusen infördes 2008 som ett incitament för föräldrar att dela föräldrapenningen mer jämställt mellan sig. Under 2012 förenklades jämställdhetsbonusen. Tidigare skattekreditering och ansökningsförfarande slopades liksom kravet på att en förälder skulle ha arbetsinkomst eller studiemedel för att kunna få jämställdhetsbonus. Jämställdhetsbonusen beräknas med ledning av hur uttaget av föräldrapenning fördelas mellan föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn. De som omfattas av bonusen är föräldrar till barn som är födda från och med den 1 juli 2008. Antalet bonusdagar motsvarar det antal dagar för vilka det har lämnats föräldrapenning på sjukpenningnivån eller grundnivån till den förälder som har tagit ut sådan föräldrapenning under lägst antal dagar sedan barnets födelse. Bonusdagarna omfattar dock inte de 60 första dagarna för vilka en förälder ensam har tagit ut föräldrapenning på grund- eller sjukpenningnivå. Dessa 60 dagar motsvarar de så kallade reserverade dagarna.¹ Bonusdagar kan heller inte utgöras av de dagar för vilka föräldrarna samtidigt har tagit ut föräldrapenning för samma barn och tid, så kallade dubbeldagar.

¹ I prop. 2014/15:124 föreslås att ytterligare en månad inom föräldrapenningen reserveras för vardera föräldern, vilket innebär att det för barn födda fr.o.m. den 1 januari 2016 är 90 dagar som inte kan utgöra bonusdagar.

Utbetalning av bonus sker numera samtidigt med utbetalningen av föräldrapenning. Bonusen utgör 50 kronor per bonusdag för var och en av föräldrarna. Det maximala bonusbeloppet är 13 500 kronor och om föräldrarna tar ut föräldrapenning för samtliga de så kallade dubbeldagarna blir det högsta beloppet 10 500 kronor. Vid flerbarnsfödelse så kan den maximala jämställdhetsbonusen vara högre.

3.3 Föräldraledigheten ojämnt fördelad

Rätten till föräldrapenning är delad lika mellan vårdnadshavare för ett barn, med möjlighet att använda 240 dagar vardera. Den faktiska fördelningen av uttaget av föräldrapenning och föräldraledighet är dock långt ifrån jämställd. Kvinnor är i genomsnitt lediga fyra gånger så länge som män och tar i genomsnitt ut 75 procent av föräldrapenningen.

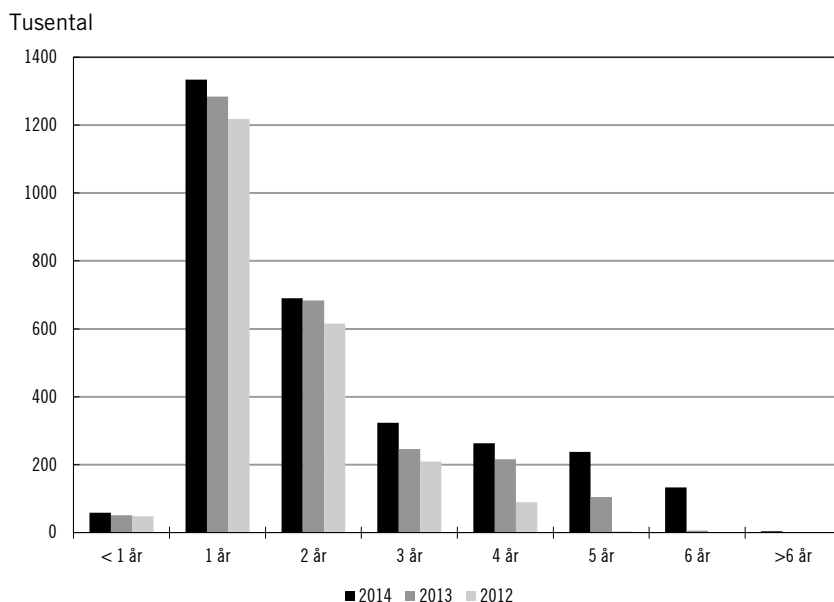
Över tid har det genomsnittliga antalet dagar för vilka män tar ut föräldrapenning ökat. Exempelvis var det för barn födda 1999 i genomsnitt 60 dagar för vilka män hade tagit ut föräldrapenning när barnet fyllt åtta år (kvinnor 353 dagar). För barn födda 2005 hade motsvarande genomsnitt stigit till 96 dagar för män och sjunkit något för kvinnor (334 dagar).

Samtidigt hade en femtedel av barnen födda 2009 en pappa som inte tagit ut föräldrapenning för en enda dag när barnen var fyra år. Motsvarande andel för uttag för mammor var fem procent. Enbart hälften av barnen hade en pappa som tagit ut föräldrapenning för 60 eller fler dagar när barnet var fyra år gammalt, d.v.s. mer än de reserverade dagarna. En tredjedel av barnen hade en pappa som tagit ut föräldrapenning för 90 eller fler dagar. Enbart tio procent av barnen hade en pappa som tagit ut föräldrapenning under fler än 180 av de totalt 240 dagar som tillkommer vardera föräldern. För barnens mammor ser uttagsmönstret helt annorlunda ut, 86 procent av barnen har en mamma som tagit ut föräldrapenning under fler än 180 dagar.

Utbetalning av jämställdhetsbonus

Under 2014 mottog totalt ca 115 900 kvinnor och ca 114 900 män jämställdhetsbonus för sammantaget ca 127 500 barn. Det totala belopp som utbetalades uppgick till 304,4 miljoner kronor. Antalet bonusdagar som utbetalts per år och barn har minskat något mellan 2012 och 2014.²

Figur 3.1 Antalet utbetalda dagar med jämställdhetsbonus 2012– 2014 fördelat på barns uppnådda ålder 2014

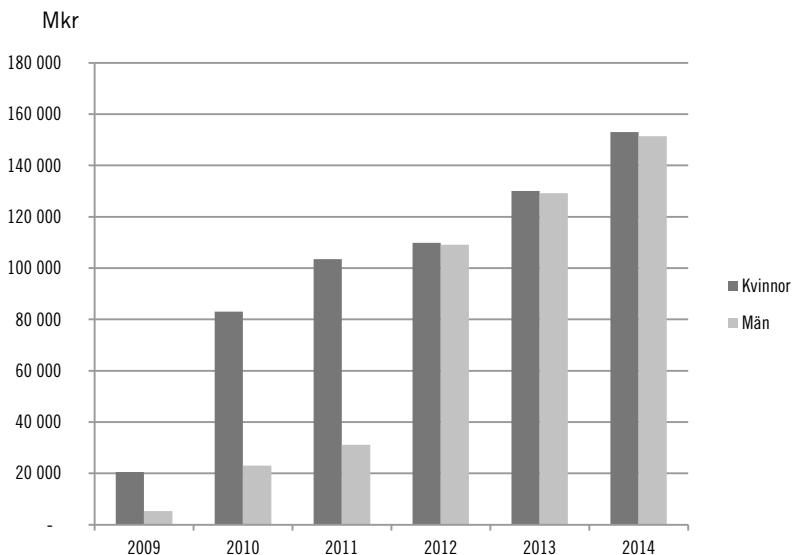

Källa: Försäkringskassan, www.forsakringskassan.se

Antalet mottagare, barn och utbetalt belopp ökar över tid när fler årskullar omfattas av jämställdhetsbonusen. Jämställdhetsbonus betalas huvudsakligen ut när barnet är mellan 1 och 3 år. Bonus börjar betalas ut när föräldrarna har tagit ut föräldrapenning för minst 60 dagar vardera och den förälder som har tagit ut föräldrapenning för lägst antal dagar tar ut sin 61:a dag på sjukpenning- eller grundnivå.

² Jämställdhetsbonus, offentlig statistik 2014, www.forsakringskassan.se.

Figur 3.2 Utbetalt samt krediterad jämställdhetsbonus 2009-2014

Källa: Försäkringskassan, www.forsakringskassan.se

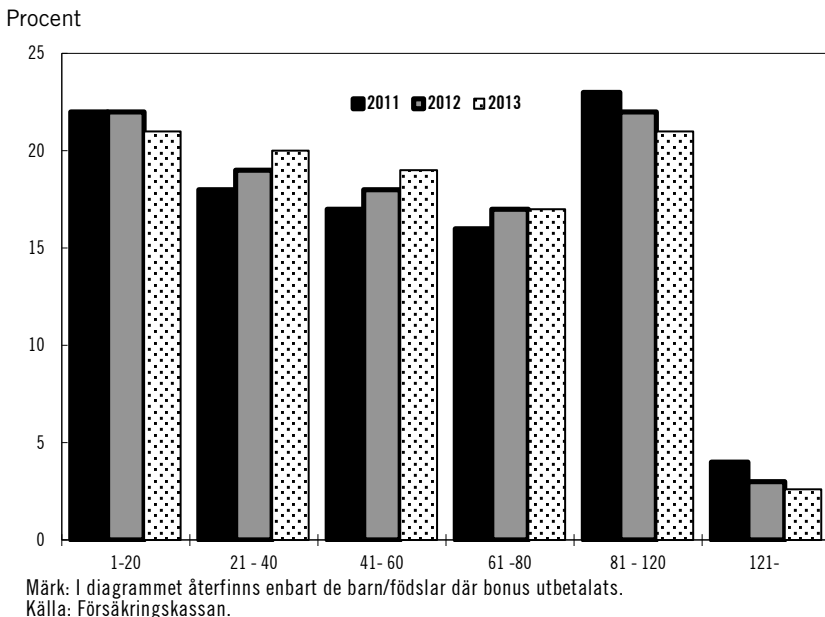
Utgifterna för jämställdhetsbonus för år 2009 till 2014 uppgår sammantaget till 1 049 miljoner kronor, varav 43 procent har utbetalats till män. Innan regelförenklingen 2012 tillgodofördes bonusen genom en kreditering på skattekontot. Män tar ofta ut föräldrapenning senare i barnets liv än vad kvinnor gör och därför genereras bonusdagar i de flesta fall först när män börjar ta ut föräldrapenning. Detta ledde under åren 2009 till 2011 till att krediteringen oftast tillgodofördes kvinnor, då de var den part som återgick till arbete. Sedan regelförenklingen betalas 50 kronor i bonus ut till vardera föräldern när en bonusdag genereras.

Bonus betalas ut till långt ifrån alla föräldrar som omfattas av reglerna om jämställdhetsbonus. Det saknas dock statistik över hur stor andel av barnen i varje ålderskull som det inte betalats någon bonus för. Den statistik som finns visar antalet bonusdagar fördelat på antalet födselar eller barnkull, d.v.s. även flerbarnsfödelse ingår. Vid flerbarnsfödelse ökar antalet möjliga bonusdagar och därmed även det högsta bonusbeloppet. Om en jämförelse görs med antalet födda barn har andelen barn som bonus betalats ut för fram till augusti 2015 varit ca 31–39 procent för barn födda 2009–2011. Då tas inte hänsyn till de barn som kommer till Sverige

födda dessa år och som kan omfattas av jämställdhetsbonus. För de första åren med bonus, 2009–2011 krävdes en ansökan för att bonus skulle krediteras skattekontot. Sedan 2012 gäller nya regler för bonusen. Föräldrar till barn födda 2012 och framåt omfattas enbart av de nya reglerna. Jämfört med antalet födda barn har det betalats ut bonus för 36 procent av barnen födda 2012. Dessa barn fyller tre år 2015 och det är därför troligt att den andelen kommer att öka något. För barn födda några år tidigare var det dock enbart hälften av barnen som hade en pappa som tagit ut föräldrapenning under fler än de reserverade dagarna fram till dess att barnet fyllde fyra år. Föräldrapenning kan tas ut fram till barnets åttaårsdag och därmed kan fler föräldrar komma att få bonus och fler bonusdagar kan komma att genereras för dem som i dag befinner sig i de lägre uttagsintervallen.

Antalet bonusdagar bland dem som fått bonus ligger ofta i de lägre intervallen för barn födda 2008–2010. Ca 83–90 procent av alla som fått bonus har fått bonus för mellan 1–60 dagar. För barn födda 2011 som det betalats ut bonus för ligger 57 procent i intervallet 1–60 dagar. För barn födda 2012 är den andelen något högre, 59 procent. Enbart en liten andel av de som fått bonus finns i de högre intervallen. Tidigare studier har visat att en stor andel av det totala uttaget av föräldrapenning sker fram till barnets tvåårsdag. Statistiken visar även att män tenderar att ta ut föräldrapenning för fler dagar när barnet är äldre än vad kvinnor gör, något som med nuvarande uttagsmönster ofta innebär att bonusdagar genereras senare i barnets liv.

Figur 3.3 Jämställdhetsbonus utbetald t.o.m. augusti 2015, fördelat på antalet bonusdagar för barn födda 2011-2013

Utifrån den tillgängliga statistiken kan det därför sägas att mindre än hälften av de föräldrar som har barn som omfattas av reglerna om jämställdhetsbonus tar ut föräldrapenning på ett sådant sätt att jämställdhetsbonus överhuvudtaget betalas ut. De föräldrar som faktiskt fått jämställdhetsbonus har alltså tagit ut minst 61 dagar vardera på sjukpenning- eller grundnivå. För de föräldrar som fick barn 2012 och fått bonus utbetalt är det en dryg femtedel som fått mellan 100–3000 kronor i bonus sedan barnet/barnens födelse 2012 (motsvarar ca 9 000 födda barn). Lika stor andel hade fått mellan 8 100 och 12 000 kronor utbetalt i bonus. Om en jämförelse görs med det totala antalet barn som föddes 2012 var det enbart ca sju procent av barnen som hade föräldrar som haft ett sådant uttag av föräldrapenning att de fick bonus inom det intervallet.

Ingen observerad effekt av jämställdhetsbonus

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har undersökt effekter av reformer inom föräldrapenningen.³ Studien visar att den första reserverade månaden som infördes 1995 hade stor effekt på den grupp pappor som inte alls tog ut föräldrapenning före reformen. Därmed utjämnade den första reserverade månaden skillnader i uttag bland olika grupper av pappor. Den andra reserverade månaden påverkade i högre utsträckning svenskfödda pappor, pappor med medelinkomst och pappor med gymnasieutbildning till att öka sitt uttag ytterligare.

Något samband mellan lämnad bonus och föräldrarnas uttag av föräldrapenning har inte gått att fastställa i undersökningen. Effekterna undersöktes under den tid då jämställdhetsbonusen tillgodofördes i form av en skattekreditering. En av de förklaringar som lyfts fram för att förklara varför jämställdhetsbonusen inte har haft önskad effekt var att bonusens utformning var relativt krånglig för föräldrar att förstå samt att den tillgodofördes i efterhand. Därför genomfördes förenklingar av jämställdhetsbonusen 2012.

Bonusen är dock även efter förenklingen relativt okänd bland föräldrar. Försäkringskassan tillhandahåller information om jämställdhetsbonusen via sin webbplats där det bland annat är möjligt för föräldrarna att simulera uttag av föräldrapenning. Simuleringen innebär att föräldrarna kan beräkna ekonomiska effekter av hur föräldrarna väljer att fördela föräldrapenningen mellan sig och hur jämställdhetsbonusen påverkar utfallet.

I en enkätundersökning som Försäkringskassan genomförde under 2013 visades att en majoritet av föräldrarna saknade tillräcklig kunskap om jämställdhetsbonus, exempelvis vilka dagar som genererar bonus. Av de kvinnor och män som angav att de kände till bonusen svarade hela tre fjärdedelar att den inte har påverkat dem att fördela föräldrapenningen mer lika mellan sig.⁴

Möjligheten att mäta effekter av den förenklade jämställdhetsbonusen begränsas av att det inte finns någon lämplig jämförelsegrupp. Försäkringskassan har ändå följt mäns uttag av föräldrapenning över tid för barn födda innan respektive efter regelförenkling-

³ Ett jämställt uttag? Reformen i föräldraförsäkringen, 2012:4, ISF.

⁴ Låg kunskap om jämställdhetsbonus, en enkätstudie 2013, Socialförsäkringsrapport 2014:1, Försäkringskassan

arna trädde i kraft. Resultaten visar att pappors uttag av föräldrapenning inte ökat sedan 2011. Uttaget studeras när barn uppnått 18 månaders ålder.⁵

Både ISF och Försäkringskassan har i rapporter påpekat att de ekonomiska incitament som jämställdhetsbonusen medför kan vara svåra att överblicka för föräldrar samt att det inte enbart är familjens ekonomiska situation som påverkar hur föräldrarna fördelar föräldrapenning mellan sig. Uttag och fördelning av föräldrapenning påverkas även av andra faktorer exempelvis föräldrarnas utbildnings- och inkomstnivå samt födelseland. Pappors uttag är i allmänhet högre för dem som har hög utbildning. Deras uttag är i allmänhet också högre för dem med något högre inkomster och för dem som är födda i Sverige.⁶

Antalet föräldrapar som faktiskt delar föräldrapenningen jämställt, i meningen att ingen av föräldrarna tar mer än 60 procent av den föräldrapenning som använts, har ökat över tid. För barn födda 2009 hade 13 procent av föräldrarna fördelat föräldrapenningen jämställt när barnet var två år gammalt.⁷

Sannolikheten för en jämställd fördelning av föräldrapenningen ökar om mamman och pappan har en högskoleutbildning Sannolikheten fördubblas om mamman har en längre högskoleutbildning jämfört med om hon har enbart gymnasieutbildning. Sannolikheten för ett jämställt uttag ökar även när båda föräldrarna är födda i Sverige, jämfört med utrikes födda föräldrar.

Inkomsten spelar också roll – för mammor som är höginkomsttagare är sannolikheten för ett jämställt uttag dubbelt så hög än om mamman hade en medelinkomst. För män ser mönstret dock annorlunda ut. Män som är höginkomsttagare, i detta fall en inkomst högre än tio prisbasbelopp, har lägre sannolikhet för ett jämställt uttag än om de har medelinkomst. Även om en kvinna med hög inkomst delar föräldrapenningen mer jämställt än andra inkomstgrupper är det fortfarande en liten andel av mammor med hög inkomst som faktiskt delar lika. Av de föräldrapar där

⁵ Den förenklade jämställdhetsbonusen omfattar även barn födda före 1 januari 2012. Samtidigt infördes möjligheten att använda föräldrapenning för samma barn och tid under 30 dagar, s.k. dubbeldagar. (prop. 2010/11:146)

⁶ Ett jämställt uttag, Rapport 2012:4, ISF, Föräldrapenning, båda föräldrarnas försäkring? Socialförsäkringsrapport 2011:13, Försäkringskassan samt De jämställda föräldrarna, Socialförsäkringsrapport 2013:8, Försäkringskassan.

⁷ De jämställda föräldrarna, Socialförsäkringsrapport 2013:8, Försäkringskassan.

mamman är höginkomsttagare är det 72 procent som inte delar jämställt på föräldrapenningen.⁸

Ofta diskuteras fördelningen av föräldrapenningen mellan föräldrarna i termer av att den med högst inkomst tar ut föräldrapenning under lägst antal dagar för att den minskade inkomst som följer med föräldrapeninguttag inte ska få för stora konsekvenser för hushållet. Denna skillnad i inkomster skulle jämställdhetsbonusen teoretiskt sett kunna kompensera. Enligt Försäkringskassans studie är det dock så att oavsett om det är mamman eller pappan som har högst inkomst (räknat som 60–79 procent av hushållsinkomsten) så tar kvinnan i genomsnitt ut 82 respektive 81 procent av föräldrapenningen.⁹

Det indikerar att det till stor del inte är ekonomin som sätter hinder i vägen för ett jämställt uttag, utan att andra faktorer så som kön, föräldrarnas inbördes relationer, normer och traditionella könsroller spelar roll för fördelningen.

3.4 Jämställdhetsbonusen avskaffas

Förslag: Lagen om jämställdhetsbonus ska upphävas.

Skälen för förslaget: Ett jämställt föräldraskap är både en viktig utgångspunkt och en central målsättning för den ekonomiska familjepolitiken. En förutsättning för att alla föräldrar som vill förvärvsarbeta ska kunna göra det är att det går att förena föräldraskap och förvärvsarbete. Det förutsätter bland annat en väl fungerande föräldraförsäkring och en väl utbyggd förskola av god kvalitet. En familjepolitik som både ser till barnens och föräldrarnas bästa ger också störst förutsättningar för att främja jämställdhet och barns uppväxtvillkor. Män och kvinnor arbetar i dag ungefär lika mycket, men fördelar sin arbetstid olika avseende betalt och obetalt arbete. Kvinnor utför mer obetalt arbete medan män förvärvsarbetar mer. I en rapport från Försäkringskassan beskrivs att fördelningen av föräldraledighet starkt samvarierar med fördelningen av betalt och obetalt arbete. Ju större andel av föräldraledigheten en förälder tar

⁸ De jämställda föräldrarna, Socialförsäkringsrapport 2013:8, Försäkringskassan.

⁹ De jämställda föräldrarna, Socialförsäkringsrapport 2013:8, Försäkringskassan.

ut, desto större andel av hushålls- och omsorgsarbetet utför denne. Samtidigt minskar andelen förvärvsarbete.¹⁰

Den sneda fördelningen av föräldrapenning och föräldraledighet påverkar kvinnors situation på arbetsmarknaden negativt, t.ex. avseende löneutveckling.

Jämställdhetsbonusen infördes 2008 i syfte att stärka drivkrafterna för föräldrar att dela föräldrapenningen mer jämställt. Bonusen har dock inte haft någon mätbar effekt och är ett krångligt sätt att ge föräldrarna drivkrafter till ökad jämställdhet. Bonusens konstruktion, att ge en bonus för fördelningen av föräldrapenning har liten påverkan på hushållets totala ekonomi och är svår för föräldrarna att överblicka och planera efter. Relativt få föräldrar får bonus utbetald sett till det totala antalet barn som kan generera bonus. Utvärderingar har visat att bonusen inte har förändrat fördelningen av föräldrapenning mellan föräldrarna vilket innebär att de drygt 300 miljoner kronor i bonus som utbetalas varje år i huvudsak går till de föräldrar som även utan jämställdhetsbonusen skulle ha delat föräldrapenningen mer lika. Jämställdhetsbonusen är således en ineffektiv metod för att användas som drivkraft för att förmå föräldrar till ett mer jämställt uttag av föräldrapenningen och föräldraledighet. Bonusen bör därför avskaffas.

Andra åtgärder behöver i stället vidtas för att uppnå ett mer jämställt nyttjande av föräldrapenning och därmed av längden på föräldraledigheten. De åtgärder som har haft bäst effekt när det gäller att stimulera till en mer jämn fördelning av föräldrapenningen har varit att för vardera föräldern reservera en del av den tid för vilken det kan lämnas föräldrapenning.

Regeringen har därför lämnat ett förslag till riksdagen om att ytterligare 30 dagar för vilka det kan lämnas föräldrapenning på sjukpenningnivå ska reserveras för vardera föräldern (prop. 2014/15:124). De reserverade dagarna inom föräldrapenningen innebär incitament att ta ut föräldrapenning för båda föräldrarna eftersom det inte går att överlåta föräldrapenningrätten till den andra föräldern. Effekten av att reservera månader har varit positiv på så sätt att fler män har valt att använda föräldrapenning samt att fler dagar tagits ut av män.

¹⁰ Ojämställd arbetsbörda, Socialförsäkringsrapport 2013:9, Försäkringskassan.

Regeringen har dessutom i budgetpropositionen för 2016 aviserat att en utredning om föräldraförsäkringen ska tillsättas.¹¹ Syftet är att skapa en modern försäkring som bidrar till jämställdhet, jämlikhet och ett aktivt deltagande på arbetsmarknaden för män och kvinnor.

EU-rättsliga frågor

Jämställdhetsbonusen är inte en socialförsäkringsförmån eller någon annan social förmån enligt unionsrätten. Ett avskaffande av bonusen påverkar därmed inte någon EU-rättslig reglering eller tillämpning.

3.5 Följdändringar i annan lagstiftning

Förslag: Bestämmelsen i offentlighets- och sekretesslagen om sekretess för uppgift om personliga förhållanden i ärenden enligt lagen om jämställdhetsbonus ska upphävas.

Bestämmelsen i inkomstskattelagen om att jämställdhetsbonus inte ska tas upp i inkomstlaget tjänst ska upphävas.

Skälen för förslagen: Förslaget om att upphäva lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus medför att vissa följändringar bör göras i inkomstskattelagen (1999:1229, IL) samt i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL).

I 11 kap. IL finns bestämmelser om vad som ska tas upp i inkomstlaget tjänst. Enligt 11 kap. 32 § andra stycket IL (i lydelse enligt prop. 2014/15:147) ska dock inte jämställdhetsbonus tas upp. Med anledning av att lagen om jämställdhetsbonus ska upphävas ska även denna bestämmelse i IL om jämställdhetsbonus upphävas.

Enligt 28 kap. 1 § första stycket OSL stycket gäller sekretess hos Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och domstol för uppgift om personliga förhållanden, om det kan antas att en enskild lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende

¹¹ Prop. 2015/16:1, utgiftområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

enligt den lagstiftning som anges i paragrafen. I åttonde punkten i paragrafens uppräknings av sådan lagstiftning anges jämställdhetsbonus. Med anledning av att lagen om jämställdhetsbonus ska upphävas ska även åttonde punkten slopas.

3.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagen om jämställdhetsbonus ska upphöra att gälla vid utgången av december 2016. Den upphävda lagen ska dock fortfarande gälla i fråga om jämställdhetsbonus som avser tid före den 1 januari 2017.

Följdändringarna i inkomstskattelagen samt i offentlighets- och sekretesslagen ska träda i kraft den 1 januari 2017. Äldre bestämmelser i inkomstskattelagen ska fortfarande gälla i fråga om jämställdhetsbonus som har lämnats enligt den upphävda lagen om jämställdhetsbonus. Äldre bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen ska fortfarande gälla i ärenden enligt den upphävda lagen om jämställdhetsbonus.

Skälen för förslagen: Mot bakgrund av vad som har anförts i det föregående är det angeläget att jämställdhetsbonusen avskaffas så snart som möjligt. För att de föräldrar som planerar uttag av föräldrapenning utifrån möjligheten att få jämställdhetsbonus ska få tillräcklig tid till omställning bör jämställdhetsbonus emellertid fortsatt kunna lämnas för bonusdagar som infaller t.o.m. den 31 december 2016. Med hänsyn till det bör lagen om jämställdhetsbonus upphöra att gälla först vid utgången av år 2016. Detta medför att föräldrapenning som avser tid efter upphävande av lagen om jämställdhetsbonus inte längre kan utgöra underlag för bonus. Jämställdhetsbonus som avser tid före detta upphävande kan dock komma att betalas ut efter upphävandet eftersom jämställdhetsbonus betalas ut i samband med föräldrapenning. För föräldrapenning (och bonus) som avser december 2016 sker utbetalning normalt sett under januari månad 2017. Det bör därför införas en övergångsbestämmelse som innebär att den upphävda lagen om jämställdhetsbonus fortfarande ska tillämpas på jämställdhetsbonus som avser tid före den 1 januari 2017.

Som en följd av att jämställdhetsbonusen genom den föreslagna övergångsbestämmelsen ska kunna betalas ut även efter den 1 januari 2017, bör det införas en övergångsbestämmelse även till den följdändring som föreslås i inkomstskattelagen (1999:1229) så att jämställdhetsbonus, även om den lämnas enligt den upphävda lagen om jämställdhetsbonus, fortfarande inte ska tas upp i inkomstslaget tjänst.

Vidare bör sekretess fortfarande gälla i ärenden om jämställdhetsbonus även om lagen om jämställdhetsbonus upphävs. Det bör därför till ändringen i offentlighets- och sekretesslagen fogas en övergångsbestämmelse som innebär att sekretess fortfarande ska gälla i ärenden enligt den upphävda lagen om jämställdhetsbonus.

4 Konsekvenser

4.1 Konsekvenser för enskilda

I nuvarande system omfattas barn födda från och med 1 juli 2008 av reglerna om jämställdhetsbonus. Under 2014 var det 115 900 kvinnor och 114 900 män som fick jämställdhetsbonus. Ett avskaffande av bonusen innebär att de föräldrar som skulle ha blivit berättigade till bonus får minskade inkomster jämfört med om möjligheterna till bonus kvarstår. År 2014 utbetalades det i genomsnitt jämställdhetsbonus för ca 24 bonusdagar per barn. Bonus betalas ut för flest dagar när barnet är mellan 1 och 2 år. Ett avskaffande har i allmänhet en marginell effekt på hushållets inkomster. Eftersom båda vårdnadshavarna är mottagare av bonus är effekterna för kvinnor och män i huvudsak lika.

För de föräldrar som har planerat sitt uttag av föräldrapenning på ett sådant sätt att de ska bli berättigade till jämställdhetsbonus kan den totala bonusnivå som är möjlig att utbetala komma att minska och föräldrarna kan därför behöva planera för detta. På månadsnivå kan jämställdhetsbonus teoretiskt betalas ut med maximalt ca 3 000 kronor till föräldrarna, förutsatt att den förälder som tagit ut lägst antal dagar tar ut 30 dagar med föräldrapenning som är bonusgrundande. Baserat på det uttagsmönster som har observerats tidigare är det dock betydligt vanligare att i tiden sprida på uttaget av föräldrapenning. Därmed sprids även utbetalningen av jämställdhetsbonus ut vilket innebär att bonusen inte har så stor effekt på hushållsekonomi som ofta planeras månadsvis. Information till föräldrarna om förändringen av regelverket är viktigt för att förbättra möjligheterna att planera föräldraledigheten både på kort och på lång sikt.

Incitamenten att fördela föräldrapenningen jämnt mellan föräldrarna bedöms inte minska eftersom jämställdhetsbonusen är relativt okänd och således i många fall ändå inte har påverkat uttaget av föräldrapenning. Föräldrarna själva uppger också att de inte anser att den påverkar deras fördelning av föräldrapenningen.¹⁴ Inte heller i utvärderingar av jämställdhetsbonusen har det kunnat påvisas att bonusen påverkat fördelningen. Enligt beräkningar som har gjorts av Delegationen för jämställdhet i arbetslivet behövs jämställdhetsbonusen i de flesta fall inte för att kompensera för inkomstskillnader mellan föräldrarna (SOU 2015:50, s. 270).¹⁵ Ett avskaffande förväntas därför inte nämnvärt påverka målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet eller väsentligen förändra villkoren för kvinnor och män i andra avseenden.

Barn har enligt barnkonventionen rätt att upprätthålla kontakt med och få omsorg av båda sina föräldrar och dessa har ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Varje barn har också rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Föräldrarna har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga och staten ska bistå föräldrarna.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms ett avskaffande av jämställdhetsbonusen i praktiken inte ha några konsekvenser för barns möjligheter till kontakt med eller möjlighet att bli vårdad av båda sina föräldrar eftersom den inte har styrt föräldrarnas fördelning av föräldrapenning. Även om ett avskaffande av jämställdhetsbonusen innebär minskade inkomster för vissa barnfamiljer ger föräldrapenningen och andra stödsystem goda förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard.

4.2 Ekonomiska konsekvenser

Statens utgifter för jämställdhetsbonus påverkas av hur föräldrapenningen fördelas mellan föräldrarna samt hur många barn som omfattas av reglerna. Utgifterna för jämställdhetsbonus har ökat

¹⁴ Låg kunskap om jämställdhetsbonus, Socialförsäkringsrapport 2014:1, Försäkringskassan.

¹⁵ Hela lönen, hela tiden- utmaningar för ett jämställt arbetsliv, SOU 2015:50.

över tid. Allt fler barnkullar omfattas av reglerna om jämställdhetsbonus. Dessutom finns det en underliggande trend att män tar ut en större andel av föräldrapenningen över tid. Ett avskaffande av bonusen från den 1 januari 2017 bedöms innebära en besparing. Baserat på utgiftsprognosen för jämställdhetsbonus kommer besparingen att uppgå till 318 miljoner kronor år 2017, 363 miljoner kronor år 2018 och 380 miljoner kronor år 2019. Under 2017 beräknas en tolfedel av den beräknade utgiften ändå utbetalas, då delar av utgiften avser bonusdagar som infaller under 2016.

4.3 Konsekvenser för myndigheter och domstolar

För Försäkringskassan innebär ett avskaffande av jämställdhetsbonusen något minskade kostnader för administration och för utbetalning av jämställdhetsbonus. Vissa engångskostnader kan dock uppstå, t.ex. avseende information till föräldrar om avskaffandet. Till detta kommer vissa kostnader för IT-utveckling inkluderande nödvändiga justeringar av självbetjäningstjänster, verktyg på Försäkringskassans hemsida m.m. Kostnaderna bedöms täckas inom det i budgetpropositionen för 2015/16 föreslagna ramanslaget till Försäkringskassan.¹⁶

Besluten om jämställdhetsbonus kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Antalet mål i domstol angående jämställdhetsbonus är få. Förslaget om att avskaffa jämställdhetsbonusen bedöms få endast marginella konsekvenser för domstolarna.

¹⁶ Prop. 2015/16:1, Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

5 Författningskommentar

5.1 Förslaget till lag om upphävande av lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus

Lagen om jämställdhetsbonus upphör att gälla vid utgången av 2016.

Förslaget har behandlats i avsnitt 3.4.

Övergångsbestämmelsen

Enligt övergångsbestämmelsen till lagen om upphävande ska den upphävda lagen fortfarande gälla i fråga om jämställdhetsbonus som avser tid före den 1 januari 2017. Det innebär att bonus som föräldrar har kvalificerat sig före upphävandet fortfarande kan handläggas och betalas ut enligt den upphävda lagen.

Förslaget har behandlats i avsnitt 3.6.

5.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap.

32 §

Bestämmelsen i *andra stycket* om jämställdhetsbonus inte ska tas upp slopas. Lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus upphävs och någon jämställdhetsbonus ska därför inte längre betalas ut.

Förslaget har behandlats i avsnitt 3.5.

Övergångsbestämmelsen

Enligt övergångsbestämmelsen gäller den äldre bestämmelsen fortfarande i fråga om jämställdhetsbonus som har lämnats enligt den upphävda lagen om jämställdhetsbonus. Sådan bonus kan komma att lämnas efter att den lagen har upphört att gälla, om bonusen avser tid före upphävandet. I sådant fall ska jämställdhetsbonusen alltjämt inte tas upp i inkomstslaget tjänst.

Förslaget har behandlats i avsnitt 3.6.

5.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

28 kap.

1 §

Enligt *första stycket* gäller sekretess hos Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och domstol för uppgift om personliga förhållanden, om det kan antas att en enskild lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende enligt den lagstiftning som anges i paragrafen. Detta gäller enligt första stycket åttonde punkten i ärenden enligt lagstiftningen om jämställdhetsbonus. Lagen om jämställdhetsbonus ska upphävas och till följd av det slopas *åttonde punkten*.

Förslaget har behandlats i avsnitt 3.5.

Övergångsbestämmelsen

Enligt övergångsbestämmelsen gäller äldre bestämmelser fortfarande i ärenden enligt den upphävda lagen om jämställdhetsbonus. Det innebär att sekretess fortfarande kommer att gälla i ärenden enligt den upphävda lagen. Detta gäller både i ärenden som är under handläggning och tidigare avgjorda ärenden.

Förslaget har behandlats i avsnitt 3.6.

Departementsserien 2015

Kronologisk förteckning

1. Galdenärens möjligheter att överklaga utmättningsbeslut. Ju.
2. Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument. Fi.
3. Trossamfundens sociala insatser. En preliminär undersökning. S.
4. Brottmålsprocessen – en konsekvensanalys. Ju.
5. Uppbörd av böter. Ju.
6. En jämnare och mer aktuell utveckling av inkomstpensionerna. S.
7. Rätten till försvarare, m.m. Ju.
8. Ytterligare en månad inom föräldrapenningen reserveras för vardera föräldern. S.
9. Ett reformerat bilstöd. S.
10. Återlämnande av olagligt utförda kulturföremål. Ku.
11. Res lätt med biljett. N.
12. Missbruk av svenska pass. Omfattning och åtgärdsförslag. Ju.
13. Ändringar i lagen om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel. N.
14. Statliga utställningsgarantier. En översyn. Ku.
15. Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare. N.
16. Avlägsnande av vrak. Ju.
17. Avskaffande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen. S.
18. Patientrörlighet inom EES – vissa kompletterande förslag. S.
19. Det kommunala vårdnadsbidraget avskaffas. S.
20. Kostnadsansvar för smittskyddsläkemedel. S.
21. Offentliggörande av uppgifter om ekologiska aktörer. N.
22. Barnombudsmannens anmälnings-skyldighet. S.
23. Höjt avgiftstak för avgift enligt socialtjänstlagen (2001:453) 8 kap. 5 §. S.
24. Ett effektivare förbud vid bristande kreditprövning. Ju.
25. Ett ändamålsenligt minoritetsskydd. Ju.
26. Avskaffande av systemet med etableringslotsar. A.
27. Gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott. Genomförande av det nya CBE-direktivet. Ju.
28. Bidrag för glasögon till barn och unga. S.
29. Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar. A.
30. Genomförande av EU:s direktiv om penningförfalskning. Ju.
31. Framtidens filmpolitik. Ku.
32. Anknätningskravet i skuldsaneringslagen. Ju.
33. Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända. A.
34. Nya regler för AP-fonderna. Fi.
35. Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande. N.
36. Genomförande av EU:s direktiv om fri rörlighet för arbetstagare. A.
37. Genomförande av det omarbetade asylprocedurdirektivet. Ju.
38. Statligt stöd till civila samhället – en översyn av fyra bidragsförordningar samt stödet till Exit. Ku.
39. Samförståndsavtal med Nato om världlandsstöd. Fö.
40. Falska polisbilar. Ju.
41. En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap. U.
42. Ett särskilt tortyrbrott? Ju.
43. Sveriges företagande och konkurrenskraft. Internationell jämförelse. N.

44. Passdatalag. Ju.
45. Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen. Fi.
46. Tydligare tillståndsgivning i lotterilagen. Fi.
47. Europeiska politiska partier. Ju.
48. Förebyggande och behandling av spelmissbruk. S.
49. Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte. Ju.
50. Konkurrensskadelag. N.
51. Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården. S.
52. Patientrörlighet inom EES – kompletterande förslag för tandvården. S.
53. Regionalt utvecklingsansvar i Uppsala, Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län. Fi.
54. En samlad torvprövning. M.
55. Slopad jämställdhetsbonus. S.

Departementsserien 2015

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Avskaffande av systemet med etableringslotsar. [26]
- Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar. [29]
- Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända. [33]
- Genomförande av EU:s direktiv om fri rörlighet för arbetstagare. [36]

Finansdepartementet

- Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument. [2]
- Nya regler för AP-fonderna. [34]
- Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen. [45]
- Tydligare tillståndsgivning i lotterilagen. [46]
- Regionalt utvecklingsansvar i Uppsala, Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län. [53]

Försvarsdepartementet

- Samförståndsavtal med Nato om värdlandsstöd. [39]

Justitiedepartementet

- Gäldenärens möjligheter att överklaga utmättningsbeslut. [1]
- Brottmålsprocessen – en konsekvensanalys. [4]
- Uppbörd av böter. [5]
- Rätten till försvarare, m.m. [7]
- Missbruk av svenska pass.
 - Omfattning och åtgärdsförslag. [12]
- Avlägsnande av vrak. [16]
- Ett effektivare förbud vid bristande kreditprövning. [24]
- Ett ändamålsenligt minoritetsskydd. [25]

- Gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott.
 - Genomförande av det nya CBE-direktivet. [27]
- Genomförande av EU:s direktiv om penningförfalskning. [30]
- Anknytningskravet i skuldsaneringslagen. [32]
- Genomförande av det omarbetade asylprocedurdirektivet. [37]
- Falsa polisbilar. [40]
- Ett särskilt tortyrbrott? [42]
- Passdatalag. [44]
- Europeiska politiska partier. [47]
- Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte. [49]

Kulturdepartementet

- Återlämnande av olagligt utförda kulturföremål. [10]
- Statliga utställningsgarantier.
 - En översyn. [14]
- Framtidens filmpolitik. [31]
- Statligt stöd till civila samhället – en översyn av fyra bidragsförordningar samt stödet till Exit. [38]

Näringsdepartementet

- Res lätt med biljett. [11]
- Ändringar i lagen om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel. [13]
- Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare. [15]
- Offentliggörande av uppgifter om ekologiska aktörer. [21]
- Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande. [35]
- Sveriges företagande och konkurrenskraft
 - Internationell jämförelse. [43]
- Konkurrensskadelag. [50]

Miljö- och energidepartementet

En samlad torvprövning. [54]

Socialdepartementet

Trossamfundens sociala insatser.

En preliminär undersökning. [3]

En jämnare och mer aktuell utveckling av inkomstpensionerna. [6]

Ytterligare en månad inom föräldrapenningen reserveras för vardera föräldern. [8]

Ett reformerat bilstöd. [9]

Avskaffande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen. [17]

Patientörmlighet inom EES – vissa kompletterande förslag. [18]

Det kommunala vårdnadsbidraget avskaffas. [19]

Kostnadsansvar för smittskyddsläkemedel. [20]

Barnombudsmannens anmälnings- skyldighet. [22]

Höjt avgiftstak för avgift enligt socialtjänstlagen (2001:453) 8 kap. 5 §. [23]

Bidrag för glasögon till barn och unga. [28]

Förebyggande och behandling av spelmissbruk. [48]

Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården. [51]

Patientörmlighet inom EES – kompletterande förslag för tandvården. [52]

Slopad jämställdhetsbonus. [55]

Utbildningsdepartementet

En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap [41]